

1.2 Prehistorie

Archeologen, die onderzoek doen naar cultuur in de prehistorie, proberen inzicht te krijgen in de geschiedenis en die te reconstrueren.

1. Leg uit dat het bij hun bevindingen om een reconstructie van de geschiedenis gaat.
2. Leg uit hoe het dagelijks leven van prehistorische mensen een rol speelde in hun kunst.

Bekijk afbeelding 1.1.

Overall ter wereld hebben grotschilderingen dezelfde kleuren. De duidelijke tekening is gemaakt met zwart krijt (houtskool).

3. Geef een verklaring voor het gebruik van houtskool voor de tekening.

In de schildering is sprake van dynamiek.

4. Noem een aspect van de **vormgeving** dat zorgt voor dynamiek.

Je kunt de voorstelling zien als een kudde.

5. Noem twee aspecten van de **voorstelling** waardoor de indruk van een bewegende kudde ontstaat.

In Lascaux in Frankrijk is een vergelijkbare grot met muurschildering op identieke wijze nagebouwd om beschadiging van het origineel te voorkomen.

6. Vind je dat een goede zaak? Beargumenteer je antwoord.

Uit onderzoek van de Universiteit van Pennsylvania blijkt dat veel vroege grottekeningen door vrouwen gemaakt zijn. Dat werd ontdekt door het bestuderen van handafdrukken op de wanden van grotten in Frankrijk en Spanje. De onderzoekers keken naar de handgrootte en de verhouding tussen de wijsvinger, ringvinger en pink. Die kwamen in de meeste gevallen overeen met de handen van vrouwen.

7. In de negentiende en twintigste eeuw werd aangenomen dat grottekeningen vooral door mannen werden gemaakt. Noem daar een verklaring voor.

Niet iedereen is het eens met de conclusies van het onderzoek.

8. Beargumenteer waarom de handafdrukken niet per se betekenen dat vrouwen de grotschilderingen hebben gemaakt.

Bekijk afbeelding 1.1 en 1.2.

De muurschildering op afbeelding 1.2 verwijst naar rotstekeningen zoals op afbeelding 1.1.

9. Noem een overeenkomst in de **vormgeving** van afbeelding 1.1 en 1.2.

Bekijk afbeelding 1.2.

De gemeenteman met de hogedrukspuit steekt duidelijk af tegen de 'prehistorische' muurschildering.

10. Noem twee **vormgevingsaspecten** en leg daarbij de contrastwerking uit.

1.1 Grot van Chauvet (ca. 30.000 v.Chr.) grotschildering, ca. 12 m lang, Pont d'Arc, Frankrijk.

1.2 Banksy: Wegspuiten van kunst onder hoge druk (Pressure Washing Away Arts) (2008) muurschildering, Londen, Engeland.

1.3 Venus van Willendorf (ca. 24.000-22.000 v.Chr.).

11. Welke **boodschap** herken je in de muurschildering op afbeelding 1.2?

Bekijk afbeelding 1.3.

Vrouwenbeeldjes zoals deze worden over de hele wereld gevonden. De betekenis erachter is moeilijk te achterhalen, maar archeologen gaan ervan uit dat het amuletten waren om vruchtbaarheid te bevorderen.

12. Leg aan de hand van de **vormgeving** uit hoe de Venus van Willendorf symbool staat voor vruchtbaarheid.
13. Leg aan de hand van de **inhoud** uit hoe de Venus van Willendorf past binnen de kunstgeschiedenis van de oudheid tot nu.

5.1 Modernisme (Inleiding)

5.1 Edvard Munch: *De schreeuw* (1893).

5.2 Gustav Klutsis: *Hijz de vlaggen van Marx, Engels, Lenin en Stalin* (1933).

Bekijk afbeelding 5.1.

1. Leg uit dat de titel *Angst* ook een geschikte titel voor dit schilderij zou kunnen zijn.

Sommigen zijn van mening dat *De schreeuw* van Munch symbool staat voor de verwarring en onrust waar mensen in de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw mee te maken hadden.

2. Leg die stelling uit.
3. Noem een reden waarom *De schreeuw* tot het modernisme gerekend kan worden.
4. In welk verband wordt de term 'modernisme' in de beeldende kunst gebruikt?
5. Geef een reden waarom de kunstenaars in het begin van de twintigste eeuw braken met de opvattingen uit voorafgaande eeuwen.

Bekijk afbeelding 5.2.

6. Leg uit dat de poster een gelukkige toekomst schetst voor de arbeidersklasse.

Deze propagandaposter kun je van links naar rechts 'lezen'. Hij geeft een beeld van ontwikkelingen die begonnen bij Marx en Lenin en eindigden bij Stalin (partijleider van de Sovjet-Unie in 1933).

7. Verklaar aan de hand van de poster dat Marx, Engels en Lenin uiteindelijk Stalin zagen als degene die de idealen van de revolutie verwezenlijkte.
8. Welke **vormgevingselementen** herken je in de poster die je uit propagandistische kunst uit vorige eeuwen niet kent? Noem er drie.

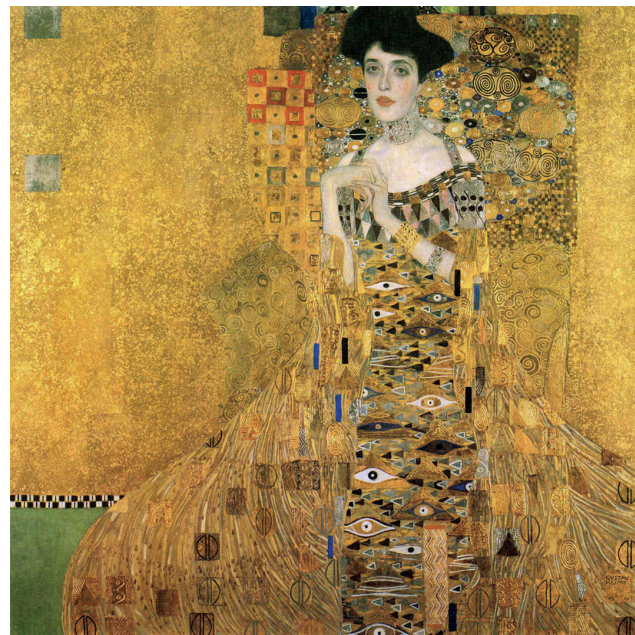
Bekijk afbeelding 5.3.

Het portret van Adèle Bloch-Bauer heeft kenmerken van zowel de traditionele als de moderne kunst.

9. Welke aspecten van het schilderij verwijzen naar Byzantijnse kunst?
10. In welk opzicht is de **voorstelling** naturalistisch?
11. In welk opzicht is het schilderij modernistisch? Verduidelijk je antwoord met een voorbeeld.

Met de opkomst van het modernisme ontstond een nieuwe kunstenaarsmythe: de avant-gardistische kunstenaar, die zich in dienst van de samenleving stelt. Kunstenaars kijken kritisch naar het heden en de toekomst en willen met hun kunst de maatschappij ten goede veranderen.

12. Breng deze instelling in verband met de ontwikkelingen in de maatschappij aan het begin van de twintigste eeuw.
13. Welke ontwikkeling zorgde uiteindelijk voor het einde van het modernisme in Europa? Leg uit hoe dit komt.

5.3 Gustav Klimt: *Adèle Bloch-Bauer* (1907).

Expressionisme

5.2

5.4 Michel de Klerk en Piet Kramer: *De Dageraad*, hoek (ca. 1920).

Bekijk afbeelding 5.4.

De hoek van het blok op afbeelding 5.4 heeft een bijzondere vormgeving.

1. Bedenk een argument voor die keuze. Leg daarbij verband met de naam van het gebouw.
2. Leg uit hoe de expressionistische **vormgeving** van de hoek van het gebouw het idealisme van de architecten laat zien.
3. Leg uit hoe het idealisme van de architecten past bij de manier waarop modernistische kunstenaars naar de maatschappij keken.
4. Leg uit dat het bouwen van *De Dageraad* een arbeidsintensief en dus duur project is geweest.

Bekijk afbeelding 5.5.

5. Leg uit hoe Matisse de vrouw op een decoratieve manier onderdeel laat zijn van het interieur.
6. Hoe heeft Matisse ondanks het effen kleurgebruik toch iets van ruimtesuggestie gehandhaafd? Noem drie aspecten.
7. Op welke manier heeft Matisse een verbinding gemaakt tussen de vrouw aan tafel en de tuin buiten?

Die Brücke was een van de eerste kunstenaarsgroepen die zich 'expressionistisch' noemde. Hun kunst werd door het publiek als choquerend ervaren.

8. In welk opzicht werden de schilderijen van Die Brücke als choquerend ervaren?

5.5 Henri Matisse: *De rode kamer* (*Harmonie in rood*) (1908).

5.6 Käthe Kollwitz: *Treurend ouderpaar* (1932).

Bekijk afbeelding 5.6.

Kollwitz verbeeldt hier niet alleen haar eigen verdriet over het sterven van haar zoon, maar ook het universele rouwen van alle ouders van oorlogsslachtoffers.

9. Op welke manier verbeeldt ze dat verdriet? Noem drie aspecten van de **voorstelling**.
10. Leg uit dat *Treurend ouderpaar* van Kollwitz een expressionistisch beeld is. Noem twee aspecten van de **vormgeving** en een aspect van de **inhoud**.

De beelden staan op een begraafplaats voor oorlogsslachtoffers in België.

11. Leg uit hoe die plek de **boodschap** van het werk versterkt.

5.3 Kubisme

5.7 Pablo Picasso: *Les Femmes d'Alger (O.J.)* (1935).

5.8 Alice Bailly: *De haven van Genève of vlucht van meeuwen* (1915).

Bekijk afbeelding 5.7.

Les Femmes d'Alger (O.J.) van Picasso riep destijds veel weerstand op bij kunstkenner.

1. Waarom zouden kunstliefhebbers kritiek hebben gehad?
2. Welke kenmerken van *Les Femmes d'Alger (O.J.)* zijn al duidelijk kubistisch? Geef aan waar je die herkent.
3. Leg uit dat het schilderij ook expressionistische kenmerken heeft.

De gezichten in *Les Femmes d'Alger (O.J.)* zijn geïnspireerd op traditionele maskers uit Afrika. Picasso haalde veel inspiratie uit volkskunst uit Afrika, Azië en Oceanië.

4. Leg uit hoe je de volkskunst terugziet in *Les Femmes d'Alger (O.J.)*.

Bekijk afbeelding 5.8.

5. Waardoor wordt de ruimtesuggestie veroorzaakt in *De haven van Genève of vlucht van meeuwen*? Geef aan waar je dat ziet.
6. Noem – afgezien van de bijna abstracte voorstelling – nog twee kenmerken van het analytisch kubisme die je in dit schilderij herkent.

Op één aspect wijkt Alice Bailly af van het analytisch kubisme van Picasso en Braque.

7. Welk aspect is dat?

Bekijk afbeelding 5.7, 5.8 en 5.9.

De vormgeving van *De tafel* (afb. 5.9) is behoorlijk anders dan van het analytisch kubistische schilderij op afbeelding 5.7 en 5.8.

8. In welk opzicht verschilt de **vormgeving** van het synthetisch kubisme van het analytisch kubisme?
9. Leg uit waarom collages heel goed passen binnen de kubistische schilderkunst.

Bekijk afbeelding 5.10.

10. Noem twee aspecten van *Stilleven met gitaar* waarin het afwijkt van de gangbare beeldhouwkunst.
11. Leg uit dat *Stilleven met gitaar* meer kenmerken vertoont van het synthetisch kubisme dan van het analytisch kubisme.
12. Waarom is het te begrijpen dat het museum *Stilleven met gitaar* aan een wand heeft opgehangen en niet vrij in de ruimte heeft geëxposeerd?

5.9 (links) Georges Braque: *De tafel* (1928).

5.10 (rechts) Pablo Picasso: *Stilleven met gitaar* (1913).